

מוסוליני, בניטו (1883-1945)

(Benito Mussolini). מדינאי איטלקי. בצעירותו היה סוציאליסט. מייסד התנועה הפשיסטית (1919) ומנהיגה ('דוצה') עד מותו. ב-1922-1943 היה ראש-ממשלת איטליה ורודנה וב-1943-1945 – ראש הרפובליקה הסוציאליטית האיטלקית בצפון איטליה בחסד הגרמנים. נתפס בידי פרטיזנים בנסותו להימלט לשווייץ והומת (28 באפריל 1945).

יחסו של מ' ליהודים לא היה עקבי, ואופיין בגישה אפורטוניסטית שהושפעה מהנסיבות והאינטרסים של השעה. ב-1908 עסק מ' לראשונה בשאלת היהודים כאשר הוקיע את ה'יהדות הכוהנית' במסגרת מאמר על פרידריך ניצשה. למעשה כוונה התקפתו נגד המנהיג הסוציאליסטי היהודי קלאודיו טרווס, שאותו עתיד היה להדיח מעריכת 'אוונטי' (Avanti), בטאון המפלגה הסוציאליסטית האיטלקית. כמה יהודים נטלו חלק בעיצוב המהפך בהשקפותיו של מ' בכיוון לתמיכה בהתערבותה של איטליה במלחמת-העולם הראשונה וללאומנות (ג'וזפה פונטרמולי, ארמנו ירק, אליו יונה, צ'זרה סרפתי). חמישה יהודים נמנו עם מייסדי המפלגה הפשיסטית (צ'זרה גולדמן, פירו יקיה, ריקרדו לוצטי, אאוקרדיו מומיליאנו, אנריקו רוקה), ושלושה יהודים (ג'ינו בולאפי, ברוננו מונדולפו, דואליו סיניגאליה) נפלו למען הפשיזם לפני 'המצעד על רומא' ונחשבו ל'קדושים פשיסטים'. שתי נשים יהודיות השפיעו על מ' השפעה עמוקה – אנג'ליקה בלבנוף שמוצאה היה מרוסיה, ומרגריטה סרפתי מאיטליה.

עם תפיסת השלטון בידי הפשיסטים (30 באוקטובר 1922) חשו יהודי איטליה חרדה מסויימת, בין השאר עקב התלהבותם של חוגים אנטישמיים מחוץ לאיטליה מן ה'מצעד על רומא'. מ' מיהר להרגיעם בראיון עם רבה של רומא, אנג'לו סצ'רדוטי (נובמבר 1923). גישתו הרשמית של ה'דוצה' בשנים 1922-1936 באה לידי ביטוי באימרה: 'בעיית היהודים אינה קיימת באיטליה'. ואולם, לא רשמית התקיף מ' את ה'בדלנות' היהודית (מתוך שימת דגש בציונות), את 'הבולשוויזם היהודי' ואת 'ההון היהודי הגדול'. ב-1933, משנמנעו היהודים ליטול חלק בהתלהבות הרשמית נוכח נצחון ה'פשיזם הגרמני', יזם מ' מסע אנטישמי בעיתונות. המערכה באתיופיה ב-1935-1936 נתנה תנופה מחודשת למסע נגד 'היהדות הבין-לאומית'. ההתקרבות לגרמניה מ-1936 אילצה את מ' לעיין מחדש במדיניותו כלפי היהודים. תחילה ניסה לפתור את הבעיה באמצעות העמקת התודעה הפשיסטית בקרב נתיניו היהודים, ואולם, ב-1939 החליט לאמץ את חוקי הגזע, במגמה להוציא את היהודים מחיי הציבור באיטליה. מ' הוא שקבע את אופי המדיניות הגזענית של המשטר הפשיסטי ואת היקפה עד להדחתו ביולי 1943, והיטלר סבר שאין זה מן התבונה להתערב. ואולם, אחרי כניעת איטליה לבעלות-הברית, שחרור מ' ממאסרו בידי צנחנים גרמנים והצבתו בראש ממשלת-בובות בצפון (ספטמבר 1943), הגיעו לאיטליה שליחיו של הינריך הימלר והחלו

מיישמים את מדיניות 'הפתרון הסופי' באזורים הכבושים בידי הגרמנים, והסתייעו במנגנון רפובליקת הבובות הפשיסטית של מ'.